

פתח לחם נועם ורצון לפתוח שער רצוןך

גריון נועם ורצון

גליון לג - נשא

שיחות ומאמרים ממו"ר המשפיע
הגה"ח הרב יוסף שיינברגר שליט"א

דרך היחוד במשנת הבעש"ט

פתח להם נועם ורצון
לפתוח שערי רצונך
שערים בתורת החסידות
בהבנה בהירה ובנפש האדם

כל הזכויות שמורות

מכון נועם ורצון

רחוב רבי יהושע 12, בית שמש
איימיל: w5187272@gmail.com

לקבלת גליונות באיימיל

w5187272@gmail.com

ניתן לשמוע כל שיעורי הרב

באתר קול הלשון

מספר ישיר

ארץ ישראל: 073.2951207

ארצות הברית: 646.5134509

בקול נועם ורצון: 718.4007221

ובאתר תורה אני טיים

עימוד:

ש"ס - 053.3177225

עיצוב:

אדרת - 050.4107439

להצלחת יידיטו עוז
הרה"ח המפורא
יעקב יואל אליעזר בן שפרינצא פערל
ובני ביתו שיחיו

לתרומות והנצחות נא לפנות לשלפון 0556781410
כמו כן אפשר לתרום להוצאות הגליון בנדרים פלוס נועם
ורצון - בית שמש (ע"ר)

דרך היחוד במשנת הבעש"ט

כי מרבי שמעון בן יוחאי ואילך התחיל להתנוצץ שני אלפים ימות המשיח, ומהבעש"ט ז"ל ואילך התחיל להתנוצץ התגלות משיח. (שארית ישראל מוועלדניק - שער התקשרות דרוש ד)

וזה הפירוש כאן 'שתרחמני עוד בגלותי לגאלני', שעוד בגלות יומשכו עלינו נסים ונפלאות מהגאולה העתידה... (אמרי קודש מהר"ש (מבעלזא) מועדים אות ב)

"עזב תעזוב עמו" (שמות כג ה), אחת מתורות הבעש"ט 'כי תראה חמור' - כאשר תסתכל בעיון טוב בחומר שלך שהוא הגוף, תראה - 'שונאך' - שהוא שונא את הנשמה המתנגעת לאלקות ורוחניות, ועוד תראה שהוא 'רובץ תחת משאו' - שנתן הקב"ה להגוף שיזדכך על ידי תורה ומצוות והגוף מתעצל בקיומם, ואולי יעלה בלבבך - 'וחדלת מעזוב לו' - שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשבור החומריות הנה לא בזה הדרך ישכון אור התורה כי אם 'עזב תעזוב עמו' - לברר הגוף.. (כתר שם טוב הוספות)

שמעתי ממורי ביאור סוד א"ב וכו', ואיך שצריך לעשות בכל תבה הכנעה והבדלה והמתקה, ורצה לומר כי דיני ש"כ ופ"ר הרמוזה בתבת אדנ"י דפתיחת תפלת שמונה עשרה, כל הכוונות שיש שם צריך לכוון בכל תבה ודיבור להמתיק הדינין, כי אות א הוא סוד פלא, ונתלבש באות ב' שהוא ב' אלפין, וכן ג' אלפין, עד אות ת' ד' מאות אלפין, וכל מה שנתרחק האות נתרחק מהחיות ונתלבש בקליפות עד מלכות שבמלכות ששם מחשבות רעות וכו', וכאשר יתן לב על גלות השכינה שהיה ניצוץ השכינה מלוכש בתוך כיעור הקליפות הזה יחרד חרדה גדולה ואז יתפרדו כל פועלי און, ונעשה ייחוד יראה עם נורא ונתברר ניצוץ הקדוש ונתחבר למעלה אל החיות בסוד (יחזקאל א') והחיות רצוא ושוב, והוא גאולה מהשביה, וזהו הכנעה, כאילו הוא אינו מדבר רק השכינה, והבדלה להפריד הקליפות, והמתקה להעלותן להמתיקן בשרשן וכו'.. (בעל שם טוב - נח אות קי)

פרק א

לְרַגֵּל יומא דהילולא של אור שבעת הימים מרנא הבעש"ט הק' החל בחג השבועות, נפתח ביסוד גדול בתכלית הבריאה ודרך היחוד והדבקות באור תורתו הבהיר אשר ממנו מסתעף שאר הענפים והמנהגים ודרכי העבודה בקרב תלמידיו וממשיכי דרכו בקודש.

אור שבעת הימים

אור הבעש"ט אינו אוסף מנהגים ואמירות נאות המשובבת נפש האדם, גם לא הפציע אורו בעולם להרבות גדרים וסייגים בכדי להעמיד הדת על תילה, יסוד גדול באור משנתו שאין מתקנים דבר ממקום שבירתו, אלא יש לגלות אור חדש אשר לא נגע בו הפגם ובדרך ממילא יתפרדו כל פועלי און, כאימרא המרחפת לבאי היכלו הק': החושך לא מגרשים עם מקלות, אלא יש להדליק את האור ובדרך ממילא נעלם החושך, כן הוא בכל הליכות חייו של היהודי, ובפרט בתיקון העולם.

לֹא בכדי נקרא הבעש"ט הק' בפי תלמידיו 'אור שבעת הימים', הדרך לצאת מהגלות ששורר בו השבירה והחסרון הוא כאשר מאירים בה אור הגאולה, בסוד טעימה מימות המשיח*. שית אלפי שנים עומד העולם, ולאחר מכן עולם הבא המאיר ומתגלה באלף השביעי, מכונים הם נגד ששת ימות החול, "וביום השביעי שבת וינפש", גילוי אור התענוג "אז תתענג על השם". הלכה היא שמערב שבת לאחר חצות היום מתחיל להאיר תוספת שבת, וכל מי שרוצה לטעם מטעמה של יום השביעי יכול להוסיף מקודש על החול, גם נוהגים בני ישראל לטעום ממאכלי שבת בסוד טועמיה חיים זכו, נכון הוא גם בגדר הזמן של כללות הבריאה שלאחר חצות

הערות וצייונים

וראה עוד (שם שער התקשרות, ליקוטים): כי מרבי שמעון בן יוחאי ואילך התחיל להתנוצץ שני אלפים ימות המשיח, ומהבעש"ט ז"ל ואילך התחיל להתנוצץ התגלות משיח.

א. ראה בספר שארית ישראל (שער התקשרות דרוש ד) וזל"ק: והנה הצדיקים הגדולים מהבעש"ט זי"ע עד התגלות המשיח לגמרי הם הארת המשיח כידוע.

היום של האלף השישי אפשר כבר לטעום מאור הגאולה², ואכן אז הפציע אור הבעש"ט הק' בעולם, בסוד 'טועמיה חיים זכו'.

בגלותי לגאלני

הוי אומר שלמעשה כל פרטי ומשנת עבודת החסידות הולכת וגמשכת לעבר יסוד אחד, 'אור הגאולה', הבעש"ט הק' האיר בעולם אור הגאולה ולאור יסוד זה מסתעפים כל דרכי עבודתו וצורת היחוד בו ית'. וכאמרת הרה"ק השר שלום מבעלזא על הנאמר בליל שבת 'שתרחמני עוד בגלותי לגאלני', שגם בזמן הגלות יאיר בנו אור הגאולה ונוכל לטעום מאורה³.

נעשה אדם

בברי להבין באר היטב משמעות הדברים עלינו להקדים צורת הגאולה בכלל, ואופן גילויה בזמן הגלות בגדרי העולם והזמן.

הדרך הכי נכון לגעת בלב הדברים בנקודה המרכזית בהגדרת יסוד הגאולה במובנה הפשוט הניתן להשיגה בשכלנו הדל, הוא כאשר נתבונן ונבחון מתי היתה הבריאה בתיקונה מוארת באור הגאולה, ומשם נוכל לאחוז במידת מה בקצה אורה, ומתוך כך נוכל להשתמש בה לידע מהו נקודת גילוי אור הבעש"ט הק' ומשנתו.

אור הגאולה שימשה ביום השישי למעשה בראשית, יום ברוא האדם הראשון טרם חטא בעץ הדעת, ביום זה היה הבריאה על מתכונתה בהשלמת יצירת האדם נשמת הבריאה, האדם היה בשיא שלימותו, ישב על כסא ה', וכל מציאות הבריאה שימשה כלבוש לאדם, מלאכים צולין לו בשר ומלאכי השרת מסננין לו יין, מקום טוהר, אין מציאות של רע בנפשו של האדם, כל טבעיות נפשו הוא התענגות על

הערות וצייונים

שתעורר קדושתו של יום השבת ותתחיל להתנוצץ להופיע במנוחתו של ערב שבת בחצות ממש לתשלום א"ל שעות של חסד אל כל היום.

ג. ראה ספר אמרי קודש מהר"ש (מועדים אות ב): וזה הפירוש כאן 'שתרחמני עוד בגלותי לגאלני', שעוד בגלות יומשכו עלינו נסים ונפלאות מהגאולה העתידה.

ב. ראה בספר הליקוטים לרמ"ד וואלי (ח"א עמ' רל): ענין אמרם ז"ל אין בן דוד בא אלא בדור שכלו זכאי או בדור שכלו חייב, זה דווקא קודם זמנו, שהוא בחצי האלף הששי ערב שבת קודם חצות, אבל בחציו ממש שהוא בחצות של ערב שבת, והוא סוד בעתה שאמר הכתוב, אז צריך שיבא על כל פנים בדור כמות שהוא, ויתוקן בעל כרחו, ואלו חבלי משיח, כי צריך בלי ספק

השם מבלי חשבונות רבים, צח ומצוחצח, טרם נפגש בשום יצור רע בעולם, והכח הפועל בנפעל - האור האלוקי - מקנן בקרבו.

גם צורת עבודתו של יציר כפיו של הקב"ה היה בשיא שלמותו בהתבטלותו בתכלית לבורא עולם, ביום הראשון לבריאתו היה עסוק בקריאת שמות לבעלי חיים, לראות שורש כל יצור נברא בשורשו העליון ולייחד את הבריאה הגשמית על כל פרטיה ומרכיביה בדומם צומח חי מדבר, לקדושת נפש הישראלית, ועל ידי כך מעלה את העולם ליחוד השלם לאין סוף ברוך הוא, ובכך מתגלית שלימות דרגת האדם בכל עוזו ותפארתו, בהתבטלותו לאדון כל. אמור מעתה - הבריאה בטהרתה, כל מציאותה משמשת כבית המקדש.

ורוח אלוקים מרחפת על פני המים

ובמו כן נגלה כבוד ה' בתכלית השלימות - "ורוח אלוקים מרחפת על פני המים". בכל העולם היה נרגש קדושת הבורא ואחדותו הפשוטה, והקב"ה ירד לדרגת האדם בעולם הגשמי ומדבר עמו כדבר איש אל רעהו, שענין זה הוא התענגות ה' על יציר כפיו וכן התענגות האדם על הבורא, כחתן וכלה ביום כלולותם, לא זו בלבד, הקב"ה מראה לאדם דור דור ודורשיו¹, ומגלה בפניו כל סודות הבריאה מראשיתה ועד סופה, והאדם רואה מתחילת העולם ועד סופו, הן בגדר הזמן הן בגדר המקום והן בגדר הנפש, כל כבוד ה' ועוזו פרוס הוא בשלמותו לפני האדם.

בגן עדן מקדם

נקודת המפגש בין האדם לקונו, הוא בגן עדן מקדם כאן בעולם הגשמי, לעבדה ולשמרה בימות החול, ולולא החטא היה נכנס לשבת בשלימות התיקון, ואזי היה שורר יחוד השלם בין האדם לקונו, להתענג על ה' כמו טרם הבריאה, בתוך הבריאה.

כאשר נתבונן היטב בתיאור שהעלנו זה עתה יעלה בפנינו ציור שלימות הבריאה ותיקונה, אור הגאולה המורכב משלושה דברים. גילוי כבוד הקב"ה - החתן. ב. גילוי כבוד הכלה - אדם הראשון שכלל בו שישים ריבוא נשמות ישראל,

הערות וצינונים

ד. ראה גמרא (עבודה זרה ה.): אמר ריש לקיש שהראה לו הקדוש ברוך הוא לאדם מאי דכתיב זה ספר תולדות אדם וגו' וכי ספר היה לו לאדם הראשון, מלמד דור דור ופרנסיו. הראשון, דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו

הבית שדרים בו יחדיו עולם הזה הגשמי, נתאווה לו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים.

מלך שהשלום שלו

אמנם כל תיאור זה של דרגת האדם קודם החטא נשגבה קצת מבינתנו, וקשה לעמוד אל נכון בצیור המשלמת זמן זה, לכן נשתמש בתיאור הקרוב יותר להשגתנו בהשלמת הבריאה ותיקונה שהיה שורר בזמן שלמה המלך, תור הזהב של כלל ישראל, מעין עולם הבא, "איש תחת גפנו" - תיקון חטא עץ הדעת שהיה בגפן, "ואיש תחת תאנתו" - תיקון חטא עץ הדעת שהיה בתאנה^ה.

תקופה זו היא למעשה תקופת הזוהר של בני ישראל, 'שלמה המלך' מלך עליהם, שמו נגזר מלשון 'שלימות' 'מלך שהשלום שלו', 'וישב שלמה על כסא ה'" (דברי הימים א כט) שלימות בין מלכותא דרקייעא למלכותא דארעא, ולא בכדי מצאנו שרק המלך שלמה ישב על כסא מיוחד, שכן על ידי נתגלתה שלימות מלכות ה'.

כבוד חתן

גילוי 'כבוד חתן', שלימות מציאות קדושת הבורא היה בשיא תפארתה בעת ההיא, ונתגלה על ידי רוח הנבואה שהיתה שורה ומרחפת על נשמת בני ישראל, הקב"ה גילה הכל ביד עבדיו הנביאים, הן ברוחניות והן בגשמיות, על כל שאלה ולו הקטנה ביותר שנתעוררה אצל האדם היה לזה מענה ברור ביד הנביא, עולם שאין בו ספקות, הקב"ה מדבר לבני ישראל דרך הנבואה השורה על הנביא, וזה מלבד גילויי סודו שהם רזי התורה המתחדשים ברוח הנבואה המורה על גילוי

הערות וצינונים

תחת גפן ואל תחת תאנה, כמו שנאמר בזמן שלמה המלך עליו השלום, בזמן שהיתה הלבנה במלואה, וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ולקח אלו הב' מינים, כי בהם פגם אדם הראשון, כידוע מדברי חז"ל, ושם דיבוק החיצונים. ועתה בזמן שרוח הטומאה יעביר מן הארץ, ישבו לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו, כי אין שטן ואין פגע רע.

ו. **ראה מדרש רבה** (שיר השירים - פ"ג פ"ד): מטות שלשלמה של מלך שהשלום שלו.

ה. **ראה גמרא** (ברכות מ.): דתניא **אילן שאכל ממנו אדם הראשון רבי מאיר אומר גפן היה**, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר וישת מן היין וישכר, רבי נחמיה אומר **תאנה היתה שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו**, שנאמר ויתפרו עלה תאנה.

וראה ספר הליקוטים להאריז"ל (זכריה ד): וזהו ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד, ביום שיהיה ה' אחד ושמו אחד, ואז אין שטן ואין פגע רע, ותוכלו לקרוא איש אל רעהו אל

השראת השכינה בישראל. מלבד זאת כל מחסור קטן ברוחניות או בגשמיות היה פונה היהודי אל הקב"ה ומיד היה נענה ונתמלא מבוקשו, כדברי בעל התניא בספרו תורה אור (מגילת אסתר ד"ה ומרדכי): כידוע שמקודם בזמן הבית היה כל דבר בהתגלות, ומה שהיו שואלים היו נותנים להם הן בגשמי והן ברוחני, וגם היה להם נביאים, וכל זה הוא מחמת שהיה בהתגלות מדת אברהם וישראל בבחינת ממלא כל עלמין, ומפני זה היו יכולים לראות נסים בהתגלות כמו קריעת ים סוף ויציאת מצרים¹.

השראת רוח הקודש במוחם וליבות בני ישראל היה חזון נפרץ, והחכמה האלוקית גם כן היתה בשלימותה, נתגלתה בשלמה המלך החכם מכל אדם, ומשם נתפשטה לכל העם. וכפי הסיפור המובא בתפארת שלמה (מועדים שער התפילה) וז"ל: כאשר ידענו כן המעשה מפי אדמו"ר הרב הקדוש המגיד מקאזניץ זלה"ה, שסיפר על דברי הרוח הדבוק באחד שבא לפני הרב ר' יהודה חסיד משידלאווצי, והרב הנ"ל נתכוון בשמות הקדושים לבעבור לגרשו מנפש האדם ההוא, אז שחק עליו ואמר כי בימי הילדים הקטנים היו יודעים מכוונות כאלה, והוא היה הראשון אשר הרים ידו ראשונה בזכריה הנביא ע"ה בעת הריגתו בבית המקדש. המורם מכל הנ"ל שלמות גילוי הקב"ה (החתן) לבני ישראל.

כבוד כלה

גם מציאות בני ישראל - 'כבוד כלה' - היתה בשיא תפארתם בשלימות דרגתם הרוחנית והגשמית, איש תחת תאנתו וגפנו - המורה על שלמות האדם, שכל חלקי 'דומם' 'צומח' 'חי' 'מדבר' השייכים לשורש נפשו היו תחת ידו, ולא היה נצרך האדם לתקן חלקי נפשו במקומות שונים ומשונים כבזמנינו אנו².

הערות וצינונים

ה. וראה עוד בספר ישמח משה (וישליח): מה שנאמר בשלמה (מלכים א' ד כ) "ועם בני ישראל ויהודה כחול הים לרוב מאד אוכלים ושותים ושמחים", "וישכון ישראל בטח איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו" (שם ה ה), וכן מה שנאמר (דברי הימים ב' ט כ) אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה, דקשה במאי משבח הקרא, אך דהעיקר דהא רבוי עם גורם הקנאה, ועל ידי זה נצמח הכילות וצרות עין, אך דשלמה השפיע חכמה עד שמאסו הכל בהבל, וגם היה להם מדת הסתפקות, והיינו עם בני ישראל ויהודה כחול הים לרוב, ואף

ז. מן הנכון להביא שלימות דבריו, שכל זה הוא גם בזמן הגלות רק הכל בא בלבושי הטבע ובהסתרה. וזל"ק (שם): אבל באמת אפילו כהיום שהפרנסות דחוקים הוא ממש כמו קריעת ים סוף, אך שמתלבש דרך הטבע. ולכן ביטל יוחנן כהן גדול את המעוררים שהיו אומרים עורה למה תישן ה', והוא ביטל שאין צריך לעוררו, כי הנה לא ינום ולא יישן רק שאין אנו רואים כנ"ל. וכן מה שאנו צועקים ואין נענים, לא שאין אנו נעניין רק שאין אנו רואים, ואדרבה אמרו רז"ל גלו לבבל שכינה עמהם עכ"ל.

גם דרגתם הרוחנית היתה בשלמות הכי גדולה, וכפי שמתאר לנו בעל התניא בספרו לקוטי תורה (בהעלותך) וז"ל: ועל כן תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה התפלה עם פסוקי דזמרה, ומדאורייתא אין צריך כי אם קריאת שמע ומעט תפלה, **כמו במקדש ראשון שלא היו מתפללין, לפי שהיה שכלם בהיר בשחקים כל היום לראות ולהבין פלאות אין סוף ברוך הוא**, אבל אנשי כנסת הגדולה בתחילת בית שני ראו שנתמעט השכליים ונתקרבו הלבבות אל החומר לראות הגשם לבד, על כן תקנו להם התפלה וברכותיה, שכולה ספורי שבחי אלוקים פעמים הרבה שיגיע למדת יראה. העולה מדבריו גודל מעלת הכלה שהיא כנסת ישראל, שהיו בשיא שלמותם מצד אחד, ומצד שני לא הביא מצבם "וישמן ישורון ויבעט", אלא אדרבה לבם היה בהיר בשחקים ולא הוצרכו לתפילה בכדי לבוא לידי ביטול להקב"ה, אלא היתה מציאות מוחשית עבורם, ושלמות הכלה היתה בתפארתה בזמן זה.

על כל כבוד חופה

מקום היחוד בארץ ישראל היה בשלימות, כשבית המקדש בתיקונו ובתפארתו, דוגמת הבית המאחד את החתן והכלה, ומשרה על כל ארץ ישראל מאוירת היחוד בתוך גשמיות העולם. עבודת המקדש היתה בגשמיות העולם, מצוות ביכורים קרבנות וכדו', שהרי נתאווה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים (בשונה מדור המדבר שלא רצו להכנס בארץ ישראל בראותם שיצטרכו לעסוק בעבודות גשמיות, ונחשב להם לחטא, בעבור שתכלית מקום היחוד הוא בעולם הגשמי דייקא²). מקום היחוד אינו בשמים, אלא בארץ דווקא, ודווקא ע"י עבודות גשמיות שהן היו ט"ל מלאכות של בית המקדש, שמהם נלמדו מלאכות שבת. הבית המקדש היה בנוי מאבנים דווקא, ואדרבה נאסר בו בנין של עץ, שהוא בדרגה פחותה מהמשכן שהיה בנוי מעץ הבא מן הצומח ויריעות הבאים מן החי, וכל זה הוא מחמת חפץ ה' להתייחד בעמו ישראל בעולם הזה הגשמי דווקא, והאבן הדומם מורה על ענין זה.

גם השקט והשלווה שרר אז בארץ ישראל, ולא נשמע שום מלחמה בזמנו של שלמה, כל אומות העולם שיגרו אוצרותיהם למלך שלמה, בסוד בירור הניצוצין שנשלם גם כל העולם כולו, הרי לנו יחוד שלם, חתן וכלה ובית שהוא מקום

הערות וצינונים

ארז"ל לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, דהיינו להעלות נצוצות, ומה היה נעשה אם לא חטאו ולא היו גולים, אלא על כרחך צריך לומר שאז היו נכללים הניצוצות ממילא כנר בפני האבוקה כמו נעמה העמונית, וכן כל העמים באו לשמוע חכמת שלמה,

על פי כן אוכלים ושותים ושמחים איש תחת גפנו, בגפנו דייקא, ואין כסף נחשב למאומה.

2. ראה ליקוטי תורה (פרשת שלח).

י. ראה תורה אור (בראשית ד"ה ויאמר ה'): ועל דרך שהיה בזמן שבהמ"ק היה קיים, שהרי

היחוד. אכן ניתן לנו מהיכן ללמוד צורת העבודה והיחוד הנכון כיצד לחיות באור ה' באופן של תיקון וגאולה, לכשתמצוי לומר חיי גאולה הם חיי יחוד באור פני מלך, כחתן וכלה באופן של יחוד.

אור שבעת הימים

צורת החיים השלמים שהיתה בזמן האדם קודם חטאו, וכן בימי שלמה, ועל כולנה צורת שלימות היחוד של זמן הגאולה על ידי משיח צדקנו, הוא זה מה שבא הבעש"ט לעורר בחשכת הגלות. יורה על זה על חידושיו היסודיים שהאיר בעולם שנועדו להטעים את בני ישראל מאור שבעת הימים אור הגאולה.

מהיסודות הבולטים במשנת הבעש"ט אם לא העיקרית מביניהם הוא הארת וגילוי ענין 'אחדות ה', 'מלא כל הארץ כבודו' ולית אתר פנוי מיניה'. הגם שהם מיסודות היהדות, אמנם הוא זה שהוריד זאת בעולם הן בהארת הנשמה הן בהלבשת השכל, באופן השווה לכל. המכוון בזה שהקב"ה נמצא כאן בעולם הזה הגשמי, ולא רק בשמים ממעל, מלבד זאת כבוד השם מתגלה בכל פרט ופרט מהבריאה, והכל הוא בהשגחה פרטית, גם העלה הקטן שנפל על התולעת, להורות שכל דבר בעולם הגשמי נוגע להקב"ה, ויתירה מזו כל צורה גשמית משמשת כביטוי לאור ורעיון אלוקי. כל אלו מורים שגם בזמנינו אנו אפילו שאין לנו בית המקדש והמסתעף עם כל זה נמצא הקב"ה בזה העולם ומשרה שכינתו עלינו. הנה 'כבוד חתן'.

ישראל אשר בק אתפאר

עוד גילה לנו הבעש"ט גודל מעלת הכלה בני ישראל עמו "כלה קרויה בנעימה", וכאימרתו של הרה"ק רבי פנחס קוריצער זי"ע^א, שהעולם היה בהתעלפות, והבעש"ט לחש לבני ישראל באזנם את שמם העצמי "ישראל", וכנודע כשלוחשים למעולף את שמו יפה כוחו לעורר את האדם מעילפון, כן עשה הבעש"ט שלחש לבני ישראל את שמם העצמי, ובכך גילה להם את מהותם העצמית של בני ישראל, "ישראל אשר בק אתפאר".

הערות וצייונים

וכמ"ש במלכת שבא כו', והיינו לפי שאז היה אבוקה גדולה על דרך משל, ע"כ ממילא מתכללים בה הנצוצות, ואם היה נמשך בהמ"ק כן יותר היו כולם מתבררים על דרך זה, וכמו שזאמר לעתיד לבוא (צפניה ג) אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו', והלכו גוים לאורך כו'.
יא. מובא בספר המאמרים תרס"ג (הוספות).

גילה מעלת כל יהודי יהיה מי שיהיה במהות עבודתו המיוחדת והשעשועים אשר הוא מעלה להקב"ה בעבודתו, וכמאמר הבעש"ט שכל יהודי הוא כבן יחיד שנולד לאביו לעת זקנותו ועוד יותר מכך, שהרי בקדושת ישראל עסקינן. ובכך גילה 'כבוד כלה'.

בכל דרכיך דעהו

עוד יסוד עצום שהנחיל לנו הבעש"ט, שכל מציאות היחוד של החתן והכלה איננה בעולם העליון, אלא כל עיקר יחודם של החתן והכלה נשמות ישראל הוא בזה העולם הגשמי, שהרי נתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים, וכל חפצו של הקב"ה להתייחד בבני ישראל בצורה של נשמה בתוך גוף, ויראה כן מהכלל הקדמון (הנזכר בספר יצירה) 'לנעוץ תחילתן בסופן', בזמן תחיית המתים תהיה התדבקות ישראל בקונם בגוף גשמי דווקא, באופן של עין בעין יראו את הקב"ה כשהנשמה מלובשת בתוך גוף, הרי שכל צורת היחוד בהקב"ה היא דווקא בעולם הזה הגשמי, דוגמת בית המקדש שהיה ע"י דברים גשמיים דווקא.

בן חידד צורת העבודה של בכל דרכיך דעהו, שאפשר לעבוד את הקב"ה וכמו כן לדבקה בו בכל צורה של גשמיית העולם. וכדבריו (פרשת בראשית אות קפט): **"מלא כל הארץ כבודו"** (ישעיה ו) ואין דבר גדול או קטן נפרד ממנו, כי הוא המצוי בכל המציאות כולם, ולכך יכול האדם השלם לייחד יחודים עליונים אפילו במעשיו הגשמיים, הן מאכל ומשתה ומשגל, ומשא ומתן ודבריו הגשמיים שבינו לבין חבריו.

הבעש"ט הפיח רוח חדשה בצורת היחוד בין הקב"ה לכנסת ישראל בתוך העולם הגשמי, שזוהי צורת היחוד האמיתי והשלם. הרי שבאור הגאולה עסקינן, בעצם הלזו של כל תכלית הבריאה, ולא רק בפרטים שונים, ומנקודה זו מסתעפים כל הפרטים השונים. ולכשתמצי לומר כל תורת הבעש"ט סובבת סביב שלוש תיבות אלו יחוד קוב"ה ושכינתיה.

אי אפשר לפרט המנהגים המסתעפים מזה אלא פטור בלא כלום אי אפשר, כל צורת הנהגת הצדיקים בעת שערכו שולחנם הטהור רומז בעצם על צורת הבית המקדש על מתקונתו, כמו כן גילה סוד נסתרים היכל הנגינה שנתעלמה לאחר חורבן הבית, וזה עתה חזר כח זה בבני ישראל קדושים.

פרק ב

לאחר שבאנו לידי ביאור נקודת יסוד של משנת הבעש"ט הק' נעבור לפרט המפנה החד וברור בעבודת השם שפשט צורה והחליף צורה, אשר טרם נתגלה רז זה רק ליחידי סגולה, והוא עבודת היחודים, ליחד את כל כללות הבריאה ופרטיה בשורשם העליון, לגלות אור פני מלך חיים בכל היקום.

סור מרע

ונפרט. טרם הפציע אור החסידות בעולם, היחס וההסתכלות על העולם הזה הגשמי היה באופן שלילי, הבריאה נתפסה בקרב באי שערי העבודה כמפריע והמונע העיקרי לבוא בצל הקודש לצעוד אל נכון בסולם העולה בית א-ל, לכן הדגש בעבודת האדם היה להתנזר מהעולם כמטחוי קשת בל יפלו ברשתה, התעניות והסיגופים שימשו כסמל לשלימות העבודה והדרך הנרצית למבקשי השם, ובקצרה, הבריאה לא נועדה כי אם לנסיון, שיכול האדם להתגבר עליה ולעקור טבעה מהשורש.

במידת מה דרך העבודה באופן זה חסרת השלימות, כי הסתכלות כזה על הבריאה נותן בעצם חותם שהבריאה נפרדת מהקב"ה, ושביירתה זו היא תקנתה, וכמו כן הגוף בעצם מיותר, ולא נתלבשה בה הנשמה אלא בכדי להגביר השכר לנלחם עמה עד רדתה ולנצחה. הגדרה הקולעת לסגנון עבודה זו שאין בידינו לברר את העולם דרך 'עשה טוב' כי אם ב'סור מרע'.

א-ל מסתתר בשפירי חביון

אור הגאולה שנתבאר להלן מורה כי אור ה' חודר את קל היקום ואין נסתור מנגד עיניך, ויתירה מזו הקב"ה הלביש את אורו בתוך העולם הגשמי, וחיות כל הנבראים הם האור האלוקי השופע בהם תמיד להחיותם, ולא זו בלבד החיות האלוקי בא בציור פרטי של כל נברא, ובעצם העולם הגשמי משמש כמשל לאור אלוקי הנמשל.

ובכללות יותר כל מציאות הבריא אינה אלא מציאות ה' המהוה אותה בכל רגע ורגע, ואין מציאות אחר מבלעדי השם יתברך ואין עוד מלבדו.

כאשר יסוד זה עומד נגד עיני האדם יפה כוחו לשנות הלך המחשבה על מהות הבריא ותפקיד העבודה, אין דרך בירורה בשבירה, כי מציאותה אינה רק רע, מעורבת היא בטוב, ותפקיד האדם לגלות הטוב השורש האלוקי הטמון בה ובכך לייחדה ליוצרה, נמצאת היא במצב של פירוד ויש לתקנה כאשר נשתמש עמה לעבודת הבורא ובכך ישתנה הצורה ליוצרה. גם הגוף הגשמי אינו אנטישמי, אלא מחפש קצת תענוג לספק רוחו, ולכן צורת העבודה לא בדרך שבירה, כי אם בדרך תיקון, להאיר בה אור הנשמה ובכך תתברר ותהפוך לכלי לנשמה".

יחודים כמוך

זהו בעצם עבודת היחודים במשנת הבעש"ט, אין זה עבודה שניתנה רק ליודעי ח"ן, או לאנשים בעלי נשמה גבוהה האחוזה במאצילה, כמו כן אין עסק היחודים בכוונות נעלמות של שמות הקודש וכיו"ב, הנהגה פשוטה היא לכל אחד מבני ישראל כל חד לפום מה דמשער בליבו, הכלל הוא לא לבטל את הבריא אלא לרומם אותה ולגלות בה נקודה חיובית והטוב הטמון בה.

הרבה דרכים ניתנו לצורך זה כל אחד לפי תכונת נפשו ושורש נשמתו, יש מתלמידי הבעש"ט שהורו לתלמידיהם לקחת הוראה בעבודת השם מכל מה שראו עיניהם, ובזה הגבירו את הצורה על החומר, כל מעשה שרואה בעולם יש לו משמעות רוחנית וממנה ניקח לעבוד את השם.

אחרים השתמשו בדרכי השכל לראות מטבעי הבריא דרכי הנהגת הקב"ה, צמיחת הפרי לאחר רקבון הגרעין שימש להם כמשל על אופן סדר השתלשלות אורו יתברך, שנקודת האין באה לפני הגילוי, היינו שצמצום אור בא לפני הגילוי,

הערות וצינונים

יב. ראה כתר שם טוב (הוספות): "עזב תעזוב עמו" (שמות כג ה), אחת מתורות הבעש"ט 'כי תראה חמור' - כאשר תסתכל בעיון טוב בחומר שלך שהוא הגוף, תראה - 'שונאך' - שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות, ועוד תראה שהוא 'רובץ תחת משאו' - שנתן הקב"ה להגוף שיזדכך על ידי תורה ומצוות והגוף מתעצל בקיומם, ואולי יעלה בלבבך - 'וחדלת מעזוב לו' - שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשכור החומריות הנה לא בזו הדרך ישכון אור התורה כי אם 'עזב תעזוב עמו' - לברר הגוף.

ובעבודת השם הוא שתחילת כניסת האדם לעבודת קונו עליו לבטל ישותו מכל וכל, ורק כך יצמוד אל נכון לשער הפונה קדים לקדמונו של עולם.

בעלי הדרוש והרמז ראו בכל פרט ופרט בבריאה את השמות שניתנו להם בלשון הקודש ומצאו רמז או גמטרי' המקשר אותם לשורש נעלה יותר, כח החשבון מורה על סדר מסודר אשר כולם נכללים כאחת ושורש אחד להם. וכמו כן אלו שדבקות נשמתם היה על ידי שמות הקודש ראו בכל פרט בבריאה איך הם נעוצים בשם קדוש זה או אחר, כו"ס בגמטרי' אלוקים, אדם בגמטרי' מ"ה, וכן מצאו על כל דבר מאכל ובשאר פרטי העולם אחד משמות הקודש, ובכך גילו שורשם הנעלם והחקוק באור נעלה של עולם האצילות.

הצד השווה בין כל תלמידי הבעש"ט שחיפשו נקודה אחת ויחידה את אור ה' הגנוז בבריאה, וכמו כן לגלות שאין הבריאה נפרדת מאת הבורא, הגשם והחומר מתהווים בכל רגע מחדש על ידי הבורא, הרי שאין להם מציאות עצמית מבלעדי יתברך שמו, וגם לאחר שנבראו כל מציאותם הוא מציאות השם, גם הצורה של הנבראים נשתלשל בסדר המדרגות ומושרשים הם בעולמות נעלים, ולכן יש לאחד את החומר והצורה לאורו יתברך.

ונגלה כבוד ה'

צורת העבודה באופן זה נקרא עבודת היחודים, כי דומה היא ליחוד חתן וכלה שורש היחוד, כבר נתבאר רבות שחתן וכלה נשמה אחת להם ולאחר מכן ננסרת הכלה מהחתן על ידי שהנשמה יורדת ומתלבשת בשני גופים נפרדים, ובהגיע עת דודים אוספת הכלה כוחתיה וכישוריה ומיחדת אותם לחתן, כן הוא צורת הבריאה, האדם שורש נשמת ישראל עם הבריאה המשמשת כלבוש לאדם אחדים היו עם אורו יתברך, לאחר מכן צמצם הקב"ה אורו ונאצל סדר השתלשלות המדרגות כאשר העולם הזה הגשמי הוא תחתית המדרגה, ועל האדם לקחת כל חלקי הבריאה וטבע מידותיהם ותכונותיהם וליחדם שוב להקב"ה, אם אל ידי תורה ומצוות, אם באופן של יחודים לראות בהם הצורה הרוחנית המשתקפת על ידם, כל משך שית אלפי שנים עסוקים בני ישראל בעבודה רבה זו ובהגיע עת דודים כאשר יבוא הגואל המשיח יושלם בירור זה "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר".

פרק ג

עבודת היחודים דקה ועדינה עד למאוד, ובקל יוכל האדם ליפול במשל היינו טבע העולם, ובמקום ליחדה ליוצרה, יגביר את הפירוד במילוי תאוותו כאשר מרמה את עצמו שהוא עסוק בלרומם את הבריאה בו בזמן שמעשיו ומחשבתו הם ההיפך הגמור, לכן טרם שניגש האדם לעבודה רמה זו, עליו לנקוט בכלל יסוד אשר גילה לנו הבעש"ט האופן הראוי של עבודת היחוד של עולם הפירוד עם הקב"ה.

הכנעה 'הבדלה' 'המתקה'

כלל גדול גילה לנו הבעש"ט הק' בעבודת האדם את קונו ובירור העולם הגשמי והחומרי לעלותם להקב"ה בסוד 'הכנעה' 'הבדלה' 'המתקה'. שורש ציור ובנין ויחוד חתן וכלה גילה לנו הקב"ה ביצירת האדם, המדרגה הראשונה נסירת חוה מעימו כנאמר (בראשית ב כא) "ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה". לאחר מכן בנה הקב"ה את חוה כנאמר (שם כב) "ויבן ה' אלוקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה" היינו בנין קומתה בצורה נפרדת מבעלה, וגילוי תכונת נפש של הכלה בכדי שתוכל להשלים קומת החתן, ולאחר מכן נאמר (שם) "ויביאה אל האדם", היחוד של אדם וחוה שהיו לאחדים. וכן הוא צורת יחוד חתן וכלה בכל אחד מבני ישראל.

הערות וצינונים

שבמלכות ששם מחשבות רעות וכו', וכאשר יתן לב על גלות השכינה שהיה ניצוץ השכינה מלוכב בתוך כיעור הקליפות הזה יחרד חרדה גדולה ואז יתפרדו כל פועלי און, ונעשה ייחוד יראה עם נורא ונתברר ניצוץ הקדוש ונתחבר למעלה אל החיות בסוד (יחזקאל א') והחיות רצוא ושוב, והוא גאולה מהשביה, וזהו הכנעה, כאילו הוא אינו מדבר רק השכינה, והבדלה להפריד הקליפות, והמתקה להעלות להמתיקן בשרשן וכו'.

יג. ראה בעל שם טוב (נח אות ק'): שמעתי ממורי ביאור סוד א"ב וכו', ואין שצריך לעשות בכל תבה הכנעה והבדלה והמתקה, ורצה לומר כי דיני ש"כ ופ"ר הרמוזה בתבת אדנ"י דפתיחת תפלת שמונה עשרה, כל הכוונות שיש שם צריך לכוון בכל תבה ודיבור להמתיק הדינין, כי אות א הוא סוד פלא, ונתלבש באות ב' שהוא ב' אלפין, וכן ג' ג' אלפין, עד אות ת' ד' מאות אלפין, וכל מה שנתרחק האות נתרחק מהחיות ונתלבש בקליפות עד מלכות

דרך העבודה באור משנת הבעש"ט העוסקת בנקודת עבודת היחוד בין החתן הקב"ה לכלה כנסת ישראל מכוון לפי כללים אלו. 'הכנעה' מורה על הנסירה, 'הבדלה' מורה על בנין הכלה, 'המתקה' מובסס על היחוד הבא לאחר מכן, כאשר הכלה נכנסת לרשות בעלה.

ונפרט כאשר האדם נתקל בכל פרט מהבריאה המעורבבת טוב ורע עליו לנקוט מתחילה בדרך של 'הכנעה', היינו להכניע את כח הרע הטמון בה העלול למשוך את האדם כלפי מטה ולשלוט עליה, לאחר שמצליח הוא לשלוט על עצמו בל יתפס בכח הרע הטמון בבריאה, על האדם להתבונן בחלק הטוב שיש בדבר זה הנקרא 'הבדלה', היינו שמבדיל את הטוב מהרע, ולהעמיד אותו בנפרד, עיקר נקודת עבודה זו הוא לגלות את הטוב על ידי הבדלה נכונה, לאחר שהצליח לגלות את הטוב שבדבר, עליו להכנס שלב נוסף באופן הבירור שלב 'ההמתקה', לקחת את הרע עצמו ולהפוך אותו לטוב.

עבודת האכילה

ונמחיש תהליך זה בעבודת השם, כאשר נתקל האדם במאכל ערב אזי בטבע נפשו נמשך אליו למלאות תאוותו, השלב הראשוני הוא 'הכנעה', הכח של דחיית התאבון, 'המתן', תנועת נפש זו גורמת שהאדם עומד למעלה מהמאכל הערב ושוטט עליו, מבלי הכנעת הרע אינו מסוגל לראות את הטוב אלא נמשך באופן טבעי רק לחלק הרע המעורר את תאוותו¹. לאחר שמצליח למשול ברוח תאוותו, היינו שהוא עומד מחוץ לבעיה, אזי יצליח לראות עוד צד במאכל זה, זהו כח ה'הבדלה' לראות עוד צד, מהות המאכל לא נועד רק למלא תאוותו, יש בו רעיון ואור אלוקי שנתלבש בבשר המונח לפניו, אם זה סגולת מאכל הבשר המביא צלילות הדעת², או מתיקות הבשר שנשתלשל מאור אלוקי מאוד נעלה, וחפץ לאכול זאת להשתמש עם הטוב שבמאכל. לאחר שהבדיל את הרע מהטוב עתה מגיע השלב השלישי בעבודת היחוד, לקחת את הרע עצמו היינו הגירוי הקיים במאכל, ולעלותה לשורש הטוב, גירוי התאוה המונח בה הוא בכדי שהאדם יתעורר לתקנה ולבררה³,

הערות וצייונים

יד. בלשון החסידות ייקרא 'אתכפיא', כפיית הרע ודחייתו כל ישתלט על האדם.

זו. ראה בעל שם טוב (יתרו אות כה): "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף". פירש בכאן סוד גדול ונורא, והוא, למה ברא הקדוש ברוך הוא עניני מאכל ומשתה שאדם תאב להם לאכול ולשתות, והטעם שהם ממש ניצוצי אדם הראשון שהם מתלבשים בדומם ובצומח ובחי ובמדבר, ויש להם חשק לדבק

זו. כדברי רב נחמן (בבא קמא עא.) והאי דלא אמרי לך באורתא (זה שלא אמרתי חידוש זה אתמול) דלא אכלי בשרא דתורא (שלא אכלתי בשר בקר). היינו שבשר מביא לידי צלילות הדעת.

ובהתבוננות זו אזי גם הרע נהפך לטוב, וכלשונו של הבעש"ט 'הרע נעשה כסא לטוב' לזאת ייקרא 'המתקה' להפוך את הרע עצמו לטוב".

בירור הנפש

לאחר שביארנו סדר היחוד בעבודת ה' נבוא לבאר כל זה בעבודת הנפש של האדם בבירור כוחותיו ותכונותיו. כאשר אדם חפץ ללבן נטיות וכוחות נפשו לבחון מה הן מעלותיו ומה הן חסרונותיו, הדרך ליישם בירור זה הוא 'הכנעה', להכניע את הישות (איגו בלע"ז), היינו לראות את עצמו מבחוץ, 'נסירת' האישיות שהוא מכיר, ולהתבונן בה כמשהו מחוץ ממנו, כאשר אדם רואה את עצמו בראי (שפיג"ל בלע"ז) אזי מתחיל להבחין את חסרונותיו במה הוא לקוי, ההפרדה נותן את הכח לאדם להסתכל בחסרונותיו מבלי משוא פנים, כאשר אדם רואה את חסרונותיו יוכל גם לעמוד על מעלתו, טרם שרואה את עצמו מבחוץ חושש לראות מעלתו פן יבוא לידי גאווה, וכתוצאה מכך נוצר בלבול הנפש, לזה ייקרא 'הבדלה', ראיית החלק הרע שבו, וכמו כן הבחנת חלק הטוב שבו, לאחר שעבר האדם תהליך ההבדלה יבוא לשלב נעלה יותר, והוא ה'המתקה' לגלות בכוחות הרע עצמם את הטוב הגנוז בהם.

על דרך משל אדם שהקב"ה הטביע בו תכונה של לדרוש דבר שוב ושוב ללא הרף (נודניק בלע"ז), לכאורה נראה זה כמעוות שאינו יכול לתקון, מידה מגונה שבדרך כלל גורם לבני אדם לסלוד מאדם כזה, וכי איזה מידה נכונה אפשר למצוא בה. אמנם כאשר יגיע האדם לשלב של המתקה, יתבונן שיכול להשתמש עם תכונה זו לבנות בנינים שלמים ולעמוד על הפועלים שיעשו מלאכתם נאמנה, וכמו כן שכל מה שהזמינו להשלמת הבנין יהיה בעיתו ובזמנו, הרי שתכונה זו יכולה להפוך להיות מקצוע המכניס לאדם פרנסה בשפע, זהו נקודת ההמתקה כאשר אדם משתמש עם הרע במקומה הנכון אזי נהפכת להיות טוב גמור.

הערות וצייונים

בסוד גלות, בלבושים זרים, (כפ' וישב) ויחשבה לזונה כי כסתה פניה, ובאמת היא צדקה, והבן, וכל הדברים שהם משמשים לאדם הם ממש סוד הבנים שלו שהולכים בשביה והבן.

יו. בלשון החסידות ייקרא 'אתהפכא', להפוך את הרע לטוב.

בקדושה, והן מעוררין מיין נוקבין, בסוד (זוה"ק פינחס רמז: א) אין טיפה יורדת מלמעלה שאין טפיים עולים כנגדה מלמטה, וכל אכילה ושתייה שאדם אוכל ושותה הוא ממש חלק ניצוצות שלו, שהוא צריך לתקן, וזהו שאמר הכתוב רעבים גם צמאים, כשאדם רעב וצמא להם, למה זה, וזהו שאמר נפשם בהם תתעטף,

אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה

זה מה שאמר דוד המלך בתהלים "אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה". לפעמים מידה רעה הנמצא באדם דווקא היא זו שנהפכת למידה טובה כאשר היא במקומה. כאשר נעמיק ביסוד זה יעלה לפנינו כלל גדול אין מושג במידות הנפש וכמו כן בשאר פרטי הבריאה הנבדלים בהגדרתם כמעלות או חסרונות, כי בכל מעלה יש חסרון ובכל חסרון יש מעלה, ותלויים ועומדים כיצד ישתמש בהם האדם, אם ישתמש במידה זו כראוי או לא, נפש עדינה ורגישה יכול לשמש את האדם להרגיש תחושת חבירו ולעזור לו בכל כוחותיו, ולאידך יכולה מידה זו לעמוד לו לרועץ, עלול הוא להיפגע מכל מילה קטנה היוצאת מפיו של חבירו שלא בכוונה. כלל זה נובע מיסוד גדול של הבעש"ט שאין דבר רע, משמעות הרע הוא דבר שאינו במקומו, וכאשר חוזר למקומו הנכון נעשה טוב גמור והבן.

הרי נתבאר לנו דרך העבודה של צורת היחוד באופן של הכנעה הבדלה המתקה. גם נתחדד לנו צורת העבודה ב'עשה טוב' להאיר את העולם ולהפוך את החושך לאור. וכמו כן הוא לנו שנקודת היסוד בתורת הבעש"ט לחיות עם הקב"ה באור של הגאולה השלימה בסוד יחוד קוב"ה ושכינתא.

